

Jan Kalvín (I.) a kalvinismus (II.)

I.

- franc. Jean Cauvin (Caulvin); * 10. 7. 1509 + 27. 5. 1564
- nar. 10. července 1509 v severofrancouzském Noyonu
- měl se stát knězem, theologem, ale v Paříži se věnoval studiu práv
- po r. 1530 se seznamuje s reformním učením Zwingliho a Luthera
- v předmluvě k žalmům (v r. 1557) píše o svém obrácení: - od pevného oddání papežské „pavíře“ k opravdové zbožnosti“
- r. 1536 se Kalvín dostává do Ženevy. Požádán reformátorem Vilémem Farelem, aby zůstal a zreformoval tamější život podle evangelijních zásad. Po počátečním váhání Kalvín opravdu zůstává a pro potřebu této práce sepisuje „**Principy církevní organisace** – *Ordonnances ecclésiastiques*“ – katechismus a vyznání víry, tzn. jakýsi církevní řád
- v praktické činnosti narážel Kalvín na nepochopení a značný odpor obyvatel města
- r. 1538 musí dokonce spolu s Farelem z města odejít
- r. 1541 je povolán nazpět – nastává „zlatá éra“ formování ženevské mravnosti
- Kalvín ustanovuje **konzistorium**, tj. církevní mravní soud, který dohlížel na přísné dodržování víry a morálky podle „Principů církevní organisace“. Odpor byl trestán církevními postihy, včetně trestů smrti (viz. Servet), jichž historie dokazuje 56, včetně 78 případů vyhnanství. V nespravedlivě klatbě zemřel kupř. také Kalvínův otec a posléze jeho rebelující bratr, kaplan. Vliv na Jana Kalvína je zřejmý.
- r. 1559 byla založena **Ženevská theologická akademie**, na níž studovali theologové z celé Evropy, české a moravské země nevyjímaje. Sám Kalvín se zúčastnil známých theologických rozprav, např. ve Frankfurtu (1539), v Hagenau (1540), ve Wormsu (1540/41) a v Řezně (1541) a přitom poznal německou reformaci. S Martinem Lutherem se však **nesetkal**.

Exkurs – případ Servet:

- španělský právní, theolog a lékař Michael Servet veřejně popíral ústředí body křesťanské věrouky, zvláště pak dogma o Boží Trojjedinosti. Pronásledován **katolickou** inkvizicí prchá do či přes Ženevu. Tam je na Kalvínův příkaz zatčen a podle platného **říšského práva** předán spravedlnosti. Tak byl Michael Servet 27. října r. 1553 před branami Ženevy upálen. „Causa“ vyvolala mnohé otázky. Nemá mít protestantství vůči „heretikům“ jiný přístup, mírnější, milosrdnější a laskavější? Kalvín prý žádal pro Serveta mírnější trest, ale městská ženevská rada posoudila Servetův přečin jako **státní zločin**, za nějž byl pouze trest smrti.

II.

- kalvinismus je souhrnný název pro ty podoby protestantismu, které se odvozují od učení Jana Kalvína

- kalvinismus x luterství

- **společné** přesvědčení o závaznosti a hodnotě Písma svatého (Sola Scriptura)

- **společné** přesvědčení o ospravedlnění na základě víry (Sole Fide). Mimo církev není spásu. Církví myšleno pouze reformované společenství křesťanů, které řádně hlásá Boží slovo a kde se řádně vysluhují svátosti.

- **rozdílné** přesvědčení o vnitřním uspořádání církve

- **rozdílné** přesvědčení o predestinaci. **Kalvín** učí (*Institutio*, 1599), že Bůh volbou milosti předurčuje jedny k blaženosti, druhé k ztracení. Kalvínovi nešlo ani tak o „lidské stanovisko“, jako spíše o „Boží pohled“ – Bůh je totiž naprosto svobodný i ve volbě milosti, a tudíž také v tom, kdo dosáhne spásy, a kdo nikoliv. **Predestinace** není **demotivující**. V plodech lidské práce, ve zbožném způsobu života, v majetku nabytém řádnou prací a ve společenském postavení je patrná „působící Boží milost“, jež predestinaci v jistém slova smyslu „předpokládá“

- **rozdílné** chápání Večeře Páně, v níž kalvinisté předpokládají **duchovní** (pneumatickou) **přítomnost Krista**. Katolickou a Lutherovu „reálnou přítomnost Krista“ odmítal jako pohanské modlářství.

- **rozdílné** posuzování vztahu církve ke státu, kde kalvinismus odmítá nadřazenost státu nad církví, a naopak trvá na odporu vůči **nemravné moci**

Uspořádání obcí:

- v ženevských „Ordonnances ecclésiastiques“ není církev uspořádána hierarchicky, ani podle rozhodnutí úřadů jako v luterství. **Místem**, v němž se ztělesňuje Boží vláda nad světem, je **obec**

- k tomu každá obec potřebuje pomocné orgány, které si **sama volí**

- existují **4 základní stavy (úřady)**, které lze podle Kalvína odvodit z biblicko-apoštolských pramenů. Na nich je založena **synodální struktura** kalvinistických obcí:

1. **Pastoři** – (pasteurs, kazatelé), již mají za úkol správně a zbožně kázat

2. **Doktoři** – (docteurs, učitelé), jimž podléhá náboženské učení a interpretace

3. **Staršovstvo** (anciens), tj. rada obce, která dohlíží coby morální soudce na způsob života členů obce

4. **Diakoni** (diacres), kteří jsou pověřeni sociálními úkoly jako např. péčí o chudé a nemocné

- coby „kontrolní“ dohlížitelství **orgán**, dbající nad církevní disciplínou, ustanovil Kalvín dvě kontrolní instance:

1) **Konference pastorů** (venérable compagnie), která dbá na čistotu učení

2) **Konzistoř (pastoři a staršovstvo)**, která se stará o mravní pořádek v církvi

- zodpovídat se museli všichni, „kdo v obci špatným příkladem budí pohoršení Předvolávání byli zločinci, opilci, kurevnici, rváči, svárlivci, tanečníci, organizátoři kolových tanců a podobně“

- **tresty**: sestávaly z „přátelského napomenutí, důtek, veřejného pokání v kostele, veřejné odprošení před obcí, exkomunikace, vyhnání a trestu smrti“. Kalvín prosadil veřejnou přísahu na nové vyznání k dubnu r. 1537

Právo na odpor:

- synodálním uspořádáním posílil Kalvín právo obce vůči státům a absolutisticky smýšlejícím vladařům

- na rozdíl od luteránů, kteří na základě Řím 13,1 považují poslušnost státu za svoji povinnost, **kalvinisté** předně zkoumají, zda vrchnost vykonává svůj úřad svědomitě a podle práva. Pokud tomu tak není, je odpor povolen a je žádoucí.

- **učení vyplývající** z Kalvínovy „*Instituce učení křesťanského náboženství*“

1. Pojednání o Bohu Stvořiteli, o Trojici, o Zjevení a spravedlnosti

2. Pojednání o Adamově pádu a o Kristu Vykupiteli

3. Pojednání o ospravedlnění z víry, o vyvolení a zatracení

4. Pojednání o synodální (presbyteriální) podobě církve

Rozšíření kalvinismu:

- od **Confessio Gallicana** přes Hugenotské války (1562-1598), bartolomějskou noc (z 23. na 24. srpna 1572) a vraždění hugenotů (= Eidgenossen), tedy „spříseženců“ k **Nantskému ediktu** z r. 1598, jenž hugenotům povoloval omezenou náboženskou svobodu.

Jan Calvin – svoboda, poslušnost a řád věcí

Jan Calvin spojuje ve své *Instituci* křesťanskou svobodu přímo se **svědomím**.¹ Svědomí je špatnými představami o pravé svobodě mateno a zůstává v pochybnostech, což, jak praví Calvin, vzbuzuje „*var žádostí*“ nebo „*rozpustilost*“.² Oba stavy duše nepřináleží k dobrému

¹ Srv. Jan CALVIN, *Instituce...*, s. 246.

² Srv. Jan CALVIN, *Instituce...*, s. 246.